V I Lenin

Semstvons förföljare och liberalismens Hannibaler

Juni – juli 1901

[Här ingår endast kapitlen V och VI. Hela boken finns på engelska, se: The Persecutors of the Semstvo and the Hannibals of Liberalism – *Red.*

V.

Herr R. N. S.:s[1] förord är intressant i många avseenden. Det berör de mest omfattande frågor om Rysslands politiska omgestaltning, om de olika metoderna för denna omgestaltning och om betydelsen av de olika krafter, som leder till densamma. Å andra sidan representerar hr R. N.S., som synbarligen står i intim förbindelse med de liberala kretsarna över huvud taget och med de liberala semstvokretsarna i synnerhet, otvivelaktigt något nytt i vår ”illegala” litteraturs kör. Både för att klarlägga den principiella frågan om semstvons politiska betydelse och för att lära känna strömningarna och ... jag vill inte säga: riktningarna men stämningarna i de kretsar, som står de liberala nära – lönar det sig därför mycket väl att utförligare dröja vid detta förord, att undersöka om detta nya betyder ett plus eller ett minus.

Den grundläggande säregenheten i hr R. N. S:s uppfattning består i följande. Som det framgår ur en stor mängd citat från hans artikel, vilka vi anför nedan, är han en beundrare av en fredlig, successiv och strängt legal utveckling. Å andra sidan revolterar han av hela sin själ mot självhärskardömet och törstar efter politisk frihet. Men självhärskardömet är just ett självhärskardöme, emedan det förbjuder och förföljer varje ”utveckling” till frihet. Denna motsättning genomsyrar hela R. N. S:s artikel och gör hans resonemang ytterst inkonsekvent, osäkert och vacklande. Förena konstitutionalismen med strävan till en strängt legal utveckling av det absolutistiska Ryssland kan man endast göra om man förutsätter eller åtminstone antar att den absolutistiska regeringen *själv* kommer att förstå, att tröttna, gå med på eftergifter o. s. v. Och hr R. N. S. råkar verkligen ramla ned från sin medborgerliga förtrytelses höjd ända till denna vulgära ståndpunkt av den mest outvecklade liberalism. Här har vi ett exempel. Hr R. N. S. säger om sig själv:

> ”Vi som i kampen för politisk frihet åt de medvetna moderna människorna i Ryssland ser deras Hannibalslöfte ett löfte som är lika heligt som kampen för böndernas befrielse på sin tid var för 40-talets människor” ... och vidare ... ”hur tungt det än är för oss, vi som avgett 'Hannibalslöftet' om kamp mot självhärskardömet” o. s. v.

Vackert sagt, kraftigt sagt! Dessa starka ord skulle vara en prydnad för artikeln, om den helt och hållet vore genomsyrad av samma oböjliga, oförsonliga kampanda (”Hannibalslöfte”!). Dessa starka ord kommer – just för att de är så starka – att på något sätt klinga falskt, när de åtföljes av en ton av konstlad försoning och lugnande, ett försök att om än med hjälp av alla möjliga skruvade påståenden hävda föreställningen om en fredlig, strängt legal utveckling. Men hos hr R. N. S. finner vi tyvärr alltför mycket av dylika toner och dylika försök. Han ägnar exempelvis inte mindre än en och en halv sida åt en utförlig ”motivering” av den tanken att ”statspolitiken under tsar Nikolaj II:s regering förtjänar att utdömas *ännu skarpare* (kurs. av oss) ur moralisk och politisk synpunkt än de reaktionära ingreppen i Alexander II:s reformer, som gjordes under Alexander III:s tid.” Varför ett *skarpare* utdömande? Tydligen för att Alexander III kämpade mot revolutionen, men Nikolaj II – mot ”det ryska samhället. legala strävanden”, den förre – mot politiskt medvetna den senare – mot ”fullständigt fredliga samhällskrafter, som ibland t. o. m. handlar utan någon som helst klar politisk tanke” (”som inte ens har klart för sig att deras målmedvetna kulturella arbete undergräver statsordningen”).

[1] Denna pseudonym använde hr Struve. (Lenins anmärkning till 1908 års upplaga – *Red*)

Detta är i mycket betydande grad sakligt oriktigt – vilket vi skall tala om senare. Men även bortsett från detta kan man inte låta bli att fastslå det märkliga i själva tankegången hos författaren. Han utdömer självhärskardömet, men av två självhärskare utdömer han den ena *strängare*, inte på grund av karaktären hos politikern, som förblir densamma, utan för att denne (som han påstår) inte har att göra med ”stridstuppar”, vilka ”naturenligt” framkallar ett skarpt motstånd, och följaktligen inte har någon anledning till förföljelser. Skymtar inte bara i användandet av ett sådant argument en tydlig eftergift åt den underdåniga förklaringen att vår lillefar tsaren, inte behöver vara rädd för att sammankalla sina älskade undersåtar, ty alla dessa älskade undersåtar har aldrig tänkt på något som går utöver ramen av fredliga strävanden och sträng legalitet? Det förvånar oss inte, då vi finner en sådan ”tankegång” (eller en sådan lögn-gång) hos hr Witte, som i sitt memorandum skriver:

> Det borde vara klart att där det varken finns politiska partier eller revolutioner, där ingen bestrider den högsta maktens rättigheter – där kan man inte ställa förvaltningsapparaten i motsättning till folket eller samhället ...[2] o.s.v.

Det förvånar oss inte att höra ett sådant uttalande av hr Tjitjerin, som i sitt memorandum till greve Miljutin efter den 13 (1) mars 1881[3] förklarade att ”det framför allt är nödvändigt att myndigheterna visar sin energi och bevisar att de inte sänkt sin fana för hotelsen”, att ”den monarkistiska ordningen kan förenas med fria institutioner först då dessa är en frukt av den högsta maktens egen fredliga utveckling och lugna initiativ”, och gav rådet att skapa ”en stark och liberal” regering, som skulle verka med hjälp av ett ”lagstiftande organ, förstärkt och förnyat med valda element”.[4] För en person som hr Tjitjerin vore det fullständigt naturligt att hävda att Nikolaj II:s politik måste dömas strängare, *emedan* under hans regering den högsta maktens egen fredliga utveckling och lugna initiativ *kunde* ha lett till fria institutioner. Men är sådana uttalanden naturliga och passande för en man, som avlagt Hannibalslöfte om kamp?

Och faktiskt har hr R. N. S. orätt. ”Nu – säger han, i det han jämför den nuvarande tsarens regim med den föregående – ... tänker ingen allvarligt på den våldsamma omvälvning, som förkunnades av 'Folkviljans' ledare”. Parlez pour vous, monsieur! Tala bara på egna vagnar! Vi vet mycket väl att den revolutionära rörelsen i Ryssland under den nuvarande regeringen långt ifrån dött ut eller ens blivit svagare i jämförelse med den föregående regeringen, att den tvärtom har rest sig på nytt och ökat mångdubbelt i styrka. Och vad slags ”revolutionär” rörelse skulle det väl vara, om ingen av dess deltagare allvarligt tänkte på en våldsam omvälvning?

Man kommer kanske att invända mot oss att hr R. N. S. i de anförda raderna inte har den våldsamma omstörtningen i allmänhet i sikte, utan ”Folkviljans” specifika omvälvning, d.v.s. en samtidigt politisk och social om. välvning, en omvälvning som inte endast leder till självhärskardömets störtande utan också till övertagande av makten. En sådan invändning skulle inte vara motiverad, ty för det första är det alls inte av vikt för självhärskardömet som sådant (d.v.s. för den absolutistiska regeringen och inte för ”bourgeoisin” eller ”samhället”) *i vilken avsikt* man vill störta det, utan själva *faktum* att man vill störta det. Och för det andre ”serverade” också ”Folkviljans” ledare under själva början av Alexander III:s välde regeringen precis ett likadant alternativ, som socialdemokratin ställer Nikolaj II inför: antingen revolutionär kamp eller uppgivande av självhärskardömet. (Se brevet från ”Folkviljans” Exekutivkommitté till Alexander III av den 22 (10) mars 1881, där det ställes två villkor: 1. allmän amnesti för alla politiska brott, och 2. inkallande av representanter för hela det ryska folket på grundvalen av allmän rösträtt, tryck-, yttrande- och församlingsfrihet). Hr R. N. S. vet också själv mycket väl att många, inte endast bland de intellektuella, utan

---

[2]. S. 205 ”Detta är t. o. m. oklokt”, påpekar hr R. N. S. i en anmärkning till detta ställe. Han har fullständigt rätt. Men är då inte ovannämnda argument av hr R. N. S. på s. XI–XII i hans förord bakat av samma deg?

[3] Samma dag som Alexander II dödades av ”folkvilje”-anhängarna. – *Red*.

[4] Witte: ”Memorandum”, s. 122-12a. ”Greve Loris-Melikovs författning”, s. 24.

också bland arbetarklassen ”tänker allvarligt” på en våldsam omstörtning: se s. XXXIX och följande sidor i hans artikel, där det talan om den ”revolutionära socialdemokratin”, som är tryggad både ”massbasis och andliga krafter” och som går till en ”avgörande politisk kamp”, till ”det revolutionära Rysslands blodiga kamp mot den absolutistisk-byråkratiska regimen” (XLI). Det råder således intet tvivel ont att hr R. N. S:s ”välmenande tal” endast representerar en särskild metod, ett försök att med hjälp av försäkringar om sin egen (eller andras) anspråkslöshet inverka på regeringen (eller på ”allmänna opinionen”).

Hr. R. N. S. menar för övrigt att begreppet kamp kan få en mycket omfattande tolkning.

> Semstvons avskaffande – skriver han – skulle ge den revolutionära propagandan en väldig triumf – det säger vi helt objektivt (sic.!), utan att känna den ringaste avsky för det som man i allmänhet kallar revolutionär verksamhet, men också utan att hänföras eller entusiasmeras av just denna form (sic.!) av kampen för det politiska och sociala framåtskridandet.”

Denna tirad är synnerligen märklig. Om man tar bort den kvasivetenskapliga formuleringen, som fullständigt oberättigat smyckar sig med ”objektivitet” (då författaren själv ställer frågan, varför han föredrar den ena eller andra verksamhets- eller kampformen, så är pratet om att han härvid skulle förhålla sig objektiv detsamma som säga att två gånger två är lika med ett stearinljus) – så får man den urgamla argumenteringen: ni kan tro mig, herrar styresmän, när jag skrämmer er med revolution, ty den ligger mig inte alls om hjärtat. Åberopandet på objektivitet är ingenting annat än ett fikonlöv, som skyler den subjektiva motviljan för revolutionen och den revolutionära verksamheten. Och detta täckelse behöver hr R. N. S., ty en sådan motvilja låter sig absolut inte förenas med Hannibalslöftet om kamp.

Har vi för resten inte misstagit oss ifråga om denna HannibaI? Har han i själva verket avgett något löfte om kamp mot romarna eller endast om kamp för Kartagos framgång, en framgång som naturligtvis i sista hand kommer att skada Rom? Kan man inte förstå ordet kamp mindre ”snävt”? Hr R. N. S. menar att det är möjligt. Kampen mot självhärskardömet – framgår det om man jämför Hannibalslöftet och texten i den citerade tiraden – yttrar sig i olika ”former”: en form är den revolutionära, illegala kampen, en annan form är ”kampen för det politiska och sociala framåtskridandet” i allmänhet, det vill med andra ord säga en fredlig, legal verksamhet för att sprida kultur inom den ram som självs härskardömet tillåter. Vi tvivlar inte det ringaste på att det också under självhärskardömet är möjligt att föra en legal verksamhet, som främjar framåtskridandet i Ryssland, som i enskilda fall driver det tekniska framåtskridandet tämligen snabbt framåt, som i några fall i mycket obetydlig grad främjar det sociala framåtskridandet och i ytterst få fall samt i alldeles försvinnande grad främjar det politiska framåtskridandet. Man kan diskutera hur stort detta miniatyrframsteg är och i vilken grad det är möjligt, huruvida de enskilda fallen av ett sådant framsteg är i stånd att lamslå den politiska massdemoralisering av befolkningen, som överallt och oavbrutet framkallas av självhärskardömet, Men att – om än bara indirekt – föra in den fredliga, legala verksamheten under begreppet kamp mot självhärskardömet, det betyder att medverka till denna demoralisering, det betyder att försvaga den ryska kälkborgarens även därförutan så oändligt svaga medvetande om sitt ansvar som medborgare för *allt*, vad regeringen gör.

Tyvärr är hr R. N. S. inte den ende bland de illegala skribenterna, som försöker sudda ut skillnaden mellan revolutionär kamp och fredligt kulturarbete. Han har en förelöpare, hr R. M., författaren av artikeln ”Vår verklighet” i den berömda ”Specialbilaga till Rabotjaja Mysl” (sept. 1899). I sin polemik mot de revolutionära socialdemokraterna skrev denne:

> Också kampen för landsbygdens och städernas offentliga självförvaltning, kampen för offentlig skola, kampen för ett offentligt rättsväsende och kampen för offentligt understöd åt den svältande befolkningen o. s. v. är ju en kamp mot självhärskardömet ... Denna samhälleliga kamp, som på grund av ett eller annat besynnerligt missförstånd inte ådragit sig någon välvillig uppmärksamhet från många revolutionära ryska skribenters sida, förs som vi har sett redan av det ryska samhället, och det inte bara från i går ... Den verkliga frågan är, hur dessa enskilda samhällsskikt ... med

> största möjliga framgång skall kunna föra denna kamp mot självhärskardömet ... Men den viktigaste frågan för oss är frågan om hur denna samhälleliga kamp mot självhärskardömet måste föras av våra arbetare, vars rörelse våra revolutionärer betraktar som det bästa medlet att störta självhärskardömet."(s. 8-9).

Som ni ser, anser hr R. M. det inte ens vara nödvändigt att dölja sin motvilja mot revolutionärerna; legal opposition och fredligt arbete förklarar han rent ut vara kamp mot självhärskardömet, och han menar t. o. m. att den viktigaste frågan är frågan om hur arbetarna skall föra "*denna*" kamp. Hr R. N. S. är inte på långt när så primitiv och så öppenhjärtig, men släktskapen Mellan de politiska tendenserna hos vår liberal och hos den ytterliggående beundraren av den rena arbetarrörelsen framträder tämligen klart.[5]

Vad hr R. N. S:s "objektivitet" beträffar, så måste vi anmärka, att han då och då utan vidare kastar den överbord. Han förblir "objektiv", då han talar om arbetarrörelsen, om dess organiska tillväxt, om den kommande oundvikliga kampen mellan den revolutionära socialdemokratin och självhärskardömet, när han talar om att liberalernas organisering i ett illegalt parti kommer att bli det oundvikliga resultatet av semstvons upphävande. Allt detta är mycket sakligt och mycket nyktert sagt, så nyktert att man kan glädja sig över att en så riktig uppfattning av arbetarrörelsen i Ryssland sprids i de liberala kretsarna. Men då. hr R. N. S. börjar tala, inte om kamp mot fienden, utan om fiendens eventuella "underkastelse" – då tappar han genast sin "objektivitet", ger uttryck åt sina känslor och går t. o. m. över från berättande form till befallande.

> Endast om det bland makthavarna visar sig finnas folk som kan uppbjuda mod till att böja sig för historien och självhärskaren att böja sig för den, endast då kommer det hela inte att gå så långt som till en slutgiltig och blodig kamp mellan det revolutionära Ryssland och den absolutistisk-byråkratiska regimen ... Utan tvivel finns det bland den högre byråkratin personer, som inte sympatiserar med den reaktionära politiken ... Dessa, de enda personer, som har tillträde till tronen vågar aldrig öppet uttala sin övertygelse... Det kan likväl hända, att den väldiga skuggan av den oundvikliga historiska vedergällningen, skuggan av väldiga händelser kommer att förorsaka vacklan inom regeringskretsarna och i tid bringa den reaktionära politikens järnfylking i oordning. Det är nu relativt litet, som behövs för detta ... Måhända kommer den (regeringen) att inte allt för sent inse också den ödesdigra faran i att med alla medel upprätthålla självhärskardömet. Måhända kommer den själv redan före revolutionens utbrott att tröttna på sin kamp mot den naturliga, historiskt oundvikliga utvecklingen av friheten och börja vackla i sin "oförsonliga" politik. Om den upphör att vara konsekvent i kampen mot friheten, kommer den att bli tvungen att öppna dörren allt vidare för den. Måhända ... nej, inte bara måhända, det *måste bli så*! (Kurs. av författaren).

Amen! är det enda vi kan säga till denna välmenande och uppbyggliga monolog. Vår Hannibal gör så snabba framsteg, att han redan uppträder inför oss i sin tredje form: den första formen var kampen mot självhärskardömet, den andra – spridandet av kultur, den tredje – uppmaning till fienden att underkasta sig och försök att skrämma honom med en "skugga". Hemskt! Vi är helt ense med den ärade hr R. N. S. i att hycklarna i den ryska regeringen snarare kommer att bli skrämda av "skuggor" än av något annat i världen. Och just innan han började frambesvärja skuggor, påpekade vår författare de revolutionära krafternas tillväxt och det kommande revolutionära utbrottet och utropade:

> Med djup sorg förutser vi de förfärliga offer av människoliv och kulturella krafter, som denna vanvettiga, aggressivt-konservativa politik kommer att kosta, denna politik som varken har en politisk mening eller en skugga av moraliskt berättigande.

---

[5] "Arbetarnas ekonomiska organisationer" – säger hr R. N. S. i ett annat sammanhang – "kommer att bli en skola för reell politisk uppfostran av arbetarmassorna". Vi skulle råda författaren att använda detta av opportunismens riddare så missbrukade ord "reell" lite försiktigare. Det kan inte förnekas att också arbetarnas ekonomiska organisationer under vissa förhållanden i hög grad bidrar till deras politiska demoralisering. Men en *reell* politisk uppfostran kan arbetarmassorna erhålla endast genom ett allsidigt deltagande i den revolutionära rörelsen, ända till öppen gatukamp, ända till inbördeskrig mot det politiska och ekonomiska slaveriets försvarare.

Vilken bottenlös avgrund av doktrinarism och salvelsefullhet blottar inte denna avslutning på betraktelserna över det revolutionära utbrottet! Författaren har inte ett uns av förståelse för vilken gigantisk historisk betydelse det skulle ha, om Rysslands folk åtminstone en gång skulle ge regeringen en ordentlig läxa. I stället för att peka på de ”förfärliga offren”, som folket har bragt och bringar självhärskardömet, att väcka hat och upprorsvilja och underblåsa beredskapen och viljan till kamp – i stället för detta hänvisar ni till *framtida* offer för att avskräcka från kampen. Nej, mina herrar! Det vore bättre att inte alls resonera om det ”revolutionära utbrottet”, än att fördärva betraktelserna med denna avslutning. *Göra* ”stora händelser” vill ni tydligen inte, ni vill endast tala om ”skuggan av stora händelser”, ja, och prata om dem vill ni också endast med ”personer, som har tillträde till tronen”.

Dylikt prat med skuggor och om skuggor är som bekant också vår legala press proppfull av. Men för att ge skuggorna ett reellt innehåll brukar man åberopa sig på de ”stora reformerna” som exempel och sjunga dem ett Halleluja, som är fullt av konventionell lögn. En författare som står under censurens kontroll är man ibland tvungen att förlåta denna lögn, ty på annat sätt kan han inte ge uttryck åt sin strävan efter politiska omgestaltningar. Men hr R. N. S. var inte underkastad någon censur. ”De stora reformerna – skriver han blev inte uttänkta för att skaffa byråkratin större triumf. Se bara, hur undvikande denna apologetiska fram är. ”Uttänkt” *av vem*? Av Herzen, Tjernysjevskij, Unkovskij och de som följde dem? Men dessa män krävde ojämförligt mycket mer än det, som ”reformerna” förverkligade, och på grund av sina krav blev de förföljda av samma regering, som genomförde de ”stora” reformerna. – Av regeringen och dem som under lovsånger blint följde den och rasade mot ”stridstupparna”? Men regeringen gjorde allt möjligt och omöjligt för att göra minsta möjliga eftergifter, för att beskära de demokratiska kraven och beskära dem *just* ”till större triumf för byråkratin”. Hr R. N. S. känner mycket väl alla dessa historiska fakta och skymmer undan dem endast för att de fullständigt kullkastar hans välmenande teori om möjligheten av självhärskarens ”underkastelse”. I politiken finns ingen plats för underkastelse, och endast en gränslös (både helig och slug) enfald kan uppfatta den gamla polismetoden: *divide et impera*, splittra och härska, ge efter i småsaker för att behålla det väsentliga, ge med den vänstra handen och ta med den högra, som en underkastelse ... ”Alexander II:s regering, som planlade och genomförde de 'stora reformerna', satte sig inte på samma gång det medvetna målet – att till varje pris avskära varje legal väg till politisk frihet för det ryska folket, den vägde inte varje steg, varje lagparagraf utifrån denna synpunkt”. Det är *osanning*. Alexander II:s regering satte sig redan från första stund, både då den ”planlade” och då den genomförde reformerna, det fullt medvetna målet att inte ge efter för det redan då framförda kravet på politisk frihet. Ända från första början och till sista slutet avskar den varje legal väg till frihet, ty den besvarade t. o. m. vanliga böneskrifter med förföljelser, den tillät aldrig att man ens talade öppet om friheten. För att vederlägga hr R. N. S:s lovsånger behöver man bara hänvisa till ovan anförda fakta, som Witte lägger fram i sitt ”Memorandum”. Om de personer, som bildade Alexander II:s regering, uttalar Witte själv t. ex. följande:

> Det bör slås fast, att de framstående statsmännen från 60-talets epok, vars ärorika namn också kommer att fortleva hos de tacksamma efterkommande, på sin tid uträttade mycket stort – väl mera än deras efterföljare – och arbetade med ärlig övertygelse för en förnyelse av vår stats- och samhällsordning, arbetade med gränslös hängivenhet för sin härskare och inte i motsättning till dennes strävanden (s. 67 i ”Memorandum”).

Vad som är sant, det är sant: med ärlig övertygelse, med gränslös hängivenhet för härskaren, som står i spetsen för polisbandet...

Efter vad vi sagt här ovan kan det inte förvåna oss att hr R. N. S. har ytterst litet att säga i den allra viktigaste frågan om semstvons roll i kampen för den politiska friheten. Förutom de vanliga hänvisningarna till semstvons ”praktiska” och ”kulturella” uppgift, visar han i förbifarten på dess ”politiskt-uppfostrande betydelse” och säger att ”semstvon har en politisk

betydelse", att semstvon, som hr Witte klart inser, "är farlig (för den bestående samhällsordningen) endast i kraft av sin historiska utvecklingstendens – som fröet till en författning". Och till avslutning på dessa liksom tillfälligtvis framkastade anmärkningar kommer ett utfall mot revolutionärerna:

> Vi uppskattar hr Wittes verk inte bara för att det säger sanningen om självhärskardömet, utan också som ett värdefullt politiskt vittnesbörd, vilket själva byråkratin utfärdat åt semstvon. Detta vittnesbörd är ett förträffligt svar åt alla dem, som på grund av bristande politisk bildning eller förledda av den revolutionära frasen (sic.!) inte har önskat och inte önskar se den väldiga politiska betydelse, som den ryska semstvon och dess legala kulturarbete har.

Vem är det då, som visat brist på bildning eller låtit sig förledas av frasen? Var och när har det skett? Vem är hr R. N. S. oense med och varför? På detta finner vi intet svar, och författarens utfall förtäljer inte om någonting annat än om hans motvilja mot revolutionärerna, vilken vi känner till från andra ställen i hans artikel. Saken blir inte alls klarare genom den ännu besynnerligare anmärkningen:

> Med dessa ord vill vi inte alls (!?) såra de revolutionära ledarna, som man framför allt måste uppskatta för deras moraliska mod i kampen mot godtycket.

Varför detta? Vad skall det tjäna till? Vilket band finns det mellan moraliskt mod och oförmåga att uppskatta semstvon? Hr R. N. S. har sannerligen råkat ur askan i elden! Först "sårade" han revolutionärens genom den omotiverade och "anonyma" (d.v.s. till okänd adress riktade) beskyllningen om okunnighet och frasmakeri, och nu "sårar" han dem ytterligare genom att förutsätta att man kan få dem att svälja pillret – beskyllningen för okunnighet – genom att sockra det med att erkänna deras moraliska mod. Och för att göra oklarheten komplett, motsäger hr R. N. S. sig själv i det han förklarar – så att säga enstämmigt med dem, som "låter sig förledas av den revolutionära frasen" – att de nuvarande ryska semstvon ... inte är någon politisk storhet, som med sin omedelbara styrka kunde imponera på eller injaga skräck hos någon ... Den hävdar med knapp nöd sin anspråkslösa position" ... "Sådana institutioner (som semstvon) ... kan i och för sig endast i en avlägsen framtid och endast i samband med utvecklingen av hela landets kultur hota detta (absolutistiska) system."

VI.

Låt oss försöka analysera denna fråga, som hr R. N. S. talar om så harmset och så innehållslöst. De fakta vi tidigare anfört visar, att semstvons "politiska betydelse", d.v.s. dess betydelse som faktor i kampen för den politiska friheten, huvudsakligen består i följande. För det första ställer denna organisation av representanter för våra besittande klasser (och särskilt för lantadeln) de valda institutionerna i ständig motsättning till byråkratin, framkallar ständiga konflikter mellan dem, visar för varje steg det ansvarslösa tsaristiska ämbetsmannaståndets reaktionära karaktär, understödjer missnöjet och ger näring åt oppositionen mot den absolutistiska regeringen.[6] För det andra strävar semstvona, som man gjort till femte hjulet under byråkratins vagn, efter att befästa sin ställning, att öka sin betydelse, strävar – och "leder" t. o. m., enligt Wittes uttryck, "omedvetet" – till en författning, då de inlämnar petitioner om en sådan. De visar sig därför vara en obrukbar bundsförvant för regeringen i dess kamp mot revolutionärerna, de upprätthåller en vänskaplig neutralitet gentemot revolutionärerna och gör dem en visserligen indirekt men dock otvivelaktig tjänst, då de i ett kritiskt ögonblick får regeringen att tveka ifråga om sina förtrycksåtgärder, Självfallet kan man varken se en "stor" eller en överhuvudtaget någorlunda självständig faktor i den politiska kampen i en institution, som hittills i bästa fall endast varit i stånd att prestera liberala petitioner och vänskaplig neutralitet, men man kan inte frånkänna semstvon rollen av en

[6] Se den utomordentligt utförliga framställningen av denna sida av frågan i P. E. Axelrods broschyr: "Den liberala och den socialistiska demokratins historiska ställning i Ryssland och det inbördes förhållandet mellan dem" (Genève, 1898), s. 5, 8, 11-12, 17-19

hjälp-faktor. I detta avseende är vi t. o. m., om man så vill, beredda att medge **att** semstvon är ett litet stycke författning. – Läsaren kommer kanske att säga: ni förklarar er således ense med hr R. N. S., som inte heller påstår något mera. På intet sätt. Det är just här våra meningsskiljaktigheter börjar.

Semstvon är ett litet stycke författning. Låt så vara. Men det är just ett sådant litet stycke, med vars hjälp man har *lockat* det ryska samhället *bort* från författningen. Det är just en sådan, relativt mycket obetydlig position, som självhärskardömet avstått åt den växande demokratismen för att själv kunna behålla huvudpositionerna, för att skilja och splittra dem, som fordrat politiska omgestaltningar. Vi har sett, hur man både på 60-talet och 1880-1881 lyckades genomföra denna splittring på basis av ”tilltron” till semstvon (”fröet till författningen”). Frågan om semstvons förhållande till den politiska friheten är ett enskilt fall i den allmänna frågan om förhållandet mellan reformerna och revolutionen. Och i detta enskilda fall kan vi se allt det inskränkta och absurda i den nu så moderna bernsteinska teorin, som ersätter den revolutionära kampen med kamp för reformer, som förklarar (exempelvis genom hr Berdjajev) att ”framåtskridandets princip är: ju bättre desto bättre”. Denna princip är i sin allmänna form lika oriktig som i den omvända: ju sämre, desto bättre. Revolutionärerna kommer självfallet aldrig att avvisa kampen för reformer, för att erövra t. o. m. en obetydlig, partiell fientlig position, om denna position kommer att förstärka deras framstöt och underlätta den fullständiga segern. Men de kommer heller aldrig att glömma att det förekommer fall, då fienden själv ger upp en bestämd position för att splittra de angripande och lättare kunna slå dem. De skall heller aldrig glömma, att endast om man ständigt har ”slutmålet” i sikte, endast genom att bedöma varje enskilt steg som ”rörelsen” tar och varje enskild reform utifrån den allmänna revolutionära kampens synpunkt kan man bygga rörelsen mot felsteg och skymfliga misstag.

Just denna sida av frågan – semstvons betydelse som verktyg för att *befästa* självhärskardömet genom halva medgivanden, som ett verktyg för att vinna en viss del av det liberala samhället för självhärskardömet – har hr R. N. S. alls inte förstått. Han har föredragit att koka ihop ett doktrinärt schema åt sig, som rätlinjigt förknippar semstvon med författningen enligt ”formeln”: ju bättre, desto bättre.

> Om ni först avskaffar semstvon i Ryssland – säger han, vändande sig till Witte – och sedan utvidgar de personliga rättigheterna, så släpper ni ur händerna det bästa tillfället att ge landet en moderat författning, som historiskt vuxit fram på grundvalen av den lokala självförvaltningen med ståndsmässig karaktär. Konservatismens sak kommer ni i varje fall att göra en mycket dålig tjänst.

Vilken harmonisk och vacker uppfattning! Lokal självförvaltning med ståndsmässig karaktär – den vise konservative, som har tillträde till tronen – en moderat författning. Synd bara att de visa konservativa i verkligheten tack vare semstvon många gånger har funnit det ”bästa tillfället” att *inte* ”ge” landet en författning.

Hr R. N. S:s fredliga ”uppfattning” kom också till uttryck i formuleringen av hans paroll, varmed han avslutar artikeln och som är tryckt – just som en paroll – på en särskild rad och med fetstil: ”Rättigheter och en mäktig allrysk semstvo!” Det måste öppet erkännas att detta är ett lika ovärdigt spel med de politiska fördomarna hos den breda massan av ryska liberaler, som det spel vi ser Rabotjaja Mysl driva med den breda arbetarmassans politiska fördomar. Det är vår plikt att protestera mot detta spel såväl i det förra som i det senare fallet. Det är en fördom att anse att Alexander II:s regering inte avskar den legala vägen till friheten, att semstvons existens utgör det bästa tillfället att ge landet en moderat författning, att parollen: ”rättigheter och en mäktig semstvo” kan tjäna som banér för – jag skall inte säga den revolutionära, men åtminstone den konstitutionella rörelsen. Detta är inte något banér som bidrar till att skilja fienderna från bundsförvanterna, som är i stånd att ge rörelsen en riktning och leda den, det är en trasa som endast kommer att hjälpa de mest opålitliga personer att klibba sig fast vid rörelsen och som endast än en gång kommer att underlätta regeringens försök att klara

sig från det hela med braskande löften och halva reformer. Ja, man behöver inte vara någon profet för att kunna förutsäga detta: vår revolutionära rörelse kommer att nå sin höjdpunkt – den liberala jäsningen i samhället kommer att tiodubblas – inom regeringen kommer det också uppstå nya Loris-Melikovar och Ignatjevar, som kommer att skriva på sin fana: ”Rättigheter och en mäktig semstvo”. Detta skulle åtminstone för Rysslands vidkommande vara den mest ogynnsamma, för regeringen den mest gynnsamma utvägen. Om en någorlunda betydande del av liberalerna kommer att tro på detta banér och hänförda av det faller de revolutionära ”stridstupparna” i ryggen, så kan det gå så, att de senare blir isolerade och regeringen försöker klara sig ifrån det hela med minimala eftergifter, som inskränker sig till något slags rådgivande, adligt-aristokratisk författning. Om ett sådant försök kommer att lyckas, är beroende av hur den avgörande drabbningen mellan det revolutionära proletariatet och regeringen utfaller – men att liberalerna kommer att bli lurade, det kan man tryggt gå i borgen för. Med hjälp av en paroll, sådan som hr R. N. S. för fram (”en mäktig semstvo” eller ”semstvovälde” o. s. v.) kommer regeringen att locka dem som valpar bort från revolutionärerna för att sedan ta dem i kragen och tukta dem med den så kallade reaktionens ris. Och då skall vi, mina herrar, inte försumma att säga: *det har ni ärligt förtjänat*!

Och av vilken orsak ställer man då i stället för kravet på självhärskarväldets avskaffande upp ett sådant moderat och prydligt önskemål som slutparoll? För det första på grund av en kälkborgerlig doktrinarism, som vill göra ”konservatismen en tjänst” och som tror att regeringen skall känna sig rörd av en sådan moderat hållning och ”sluta fred” med den. För det andra för att ”förena liberalerna”. Parollen ”rättigheter och en mäktig semstvo” kommer kanske verkligen att förena alla liberaler – alldeles som parollen ”en kopek på rubeln” enligt ”ekonomisternas” uppfattning) kommer att förena *alla* arbetare. Men skall inte en *sådan* sammanslutning snarare bli en förlust än en vinning? En sammanslutning betyder ett plus, då den lyfter dem som sammansluts upp till de sammanslutandes målmedvetna och bestämda programs nivå. Sammanslutningen är ett minns, då den drar ned dem som sammansluter sig till nivån för massans fördomar. Men bland massan av de ryska liberalerna är utan tvivel den fördomen ytterst vitt spridd, att semstvon i verkligheten är ”fröet till en författning”[7], som endast tillfälligtvis hindrats i sin ”naturliga”, fredliga och successiva tillväxt på grund av några omoraliska tsargunstlingars intriger – att några petitioner är tillräckliga för att självhärskaren skall underkasta” sig, att det legala kulturarbetet i allmänhet och semstvoarbetet i synnerhet har en ”stor politisk betydelse”, emedan det befriar dem, som i ord är självhärskardömets fiender, från skyldigheten att aktivt i en eller annan form understödja den revolutionära kampen mot självhärskardömet o. s. v., o. s. v. En sammanslutning av liberalerna är ovillkorligen nyttig och önskvärd, men endast en sådan sammanslutning, som sätter sig som mål att föra kamp mot de ingrodda fördomarna och inte koketterar med dem, att höja genomsnittsnivån för vår politiska mogenhet (rättare sagt: omogenhet) och inte att sanktionera den –

[7] I samband med frågan om vad man kan vänta av semstvon är det Inte utan intresse att se på följande uttalande av furst I. V. Dolgorukov, taget ur hans ”Listok”, som utgavs på 60-talet (Burtsev: s. 63-66 i nämnda verk): ”Då vi undersöker de viktigaste förordningarna om semstvoinstitutionerna, möter vi åter samma hemliga, men alltid tydligt framträdande tanke hos regeringen – att bedöva med sin högsinthet, att förkunna med tordönsstämma: 'Se, hur mycket jag skänker er! Men i verkligheten ger den så lite som möjligt, och på immunt gång som den ger så lite som möjligt, försöker den också att sätta upp skrankor, så att man inte ens skall kunna fullständigt utnyttja det som givits ... För närvarande, under det absolutistiska systemet, kommer semstvoinstitutionerna inte att medföra någon nytta och kan inte heller göra det, de kommer inte att ha någon betydelse och kan inte heller ha det, men de är rika på frön till en fruktbringande utveckling i framtiden ... De nya semstvoinstitutionerna är antagligen av ödet bestämda att bilda grundvalen för det framtida konstitutionella systemet i Ryssland... Men innan det infört. en konstitutionell regeringsform i Ryssland, så länge själv härskardömet består och det inte råder tryckfrihet, så länge är semstvoinstitutionerna dömda att förbli en politisk vålnad, samlingar av officiella semstvorepresentanter, som *ingenting har att bestämma*.” Således hängav sig Dolgorukov inte ens då, under 60-talets entusiasm åt någon överdriven optimism. De 40 år som gått sedan dess, har lärt oss en hel del och visat oss att semstvona av ”ödet” (och (delvis också av regeringen) var bestämda att tjäna som grundval för en hel rad åtgärder, som insöver författningsanhängarna.

kort sagt, en sammanslutning till understöd för den illegala kampen och inte till opportunistiskt frasmakeri om den legala verksamhetens stora politiska betydelse. Om man inte kan försvara att man uppställer den politiska parollen: ”strejkfrihet” o. s. v. för arbetarna, så kan man inte heller försvara att man uppställer parollen: ”en mäktig semstvo” för liberalerna. *Under självhärskardömet* kommer varje semstvo, om den är aldrig så ”mäktig”, oundvikligen att bli ett missfoster, som är ur stånd att utveckla sig, men *under en konstitutionell regeringsform* kommer semstvon genast att förlora sin nuvarande ”politiska” betydelse.

Liberalernas sammanslutning kan ske i två former: genom bildandet av ett självständigt liberalt (självfallet illegalt) parti och genom att organisera liberalernas understöd åt revolutionärerna. Hr R. N. S. visar själv på den första möjligheten, men ... om man skall erkänna dessa hänvisningar som ett verkligt uttryck för liberalismens avsikter och chanser, så ger de inte anledning till någon särskild optimism.

> ”Utan semstvo – skriver han – kommer semstvoliberalerna att bli tvungna att bilda ett liberalt parti eller att försvinna från den historiska skådeplatsen som organiserad kraft. Vi är övertygade om att liberalernas organisering i ett illegalt parti, även om detta blir mycket moderat till sitt program och sina metoder, kommer att bli det oundvikliga resultatet av semstvons avskaffande.”

Om det bara gäller ”avskaffandet”, så får man nog vänta länge ännu, ty inte ens Witte önskar avskaffa semstvon, och den ryska regeringen anstränger sig överhuvud mycket för att bevara det yttre skenet, även om den därvid fullständigt utplånar innehållet. Att ett parti av liberaler kommer att bli mycket moderat, det är helt naturligt, och av en rörelse inom bourgeoisin (bara en sådan rörelse kan ett liberalt parti stödja sig på) kan man inte heller vänta något annat. Men vari skall då detta partis verksamhet, dess ”metoder” bestå? Hr R. N. S. ger inget besked om den saken.

> I och för sig – säger han kan ett illegalt liberalt parti som en organisation, vilken består av de mest moderata och minst rörliga oppositionella elementen, varken utveckla någon särskilt bred eller särskilt intensiv verksamhet ...

Vi tror att ett liberalt parti inom en bestämd sfär, även om denna t. o. m. begränsas genom lokala och huvudsakligen semstvointressen, fullständigt vore i stånd att utveckla en både omfattande och intensiv verksamhet – vi vill exempelvis hänvisa till organiserandet av politiska avslöjanden ...

> Men då också andra partier utvecklar en sådan verksamhet, särskilt det socialdemokratiska eller arbetarpartiet, kan det liberala partiet – t. o. m. utan att sluta någon direkt överenskommelse med socialdemokraterna – visa sig vara en mycket allvarlig faktor ...

Det är alldeles riktigt, och läsaren väntar naturligtvis att författaren skall skissera denna ”faktors” arbete, åtminstone i de mest allmänna drag. Men i stället skildrar hr R. N. S. den revolutionära socialdemokratins tillväxt och slutar med att säga:

> Då det finns en utpräglad politisk rörelse ... kan en om också i någon mån organiserad liberal opposition spela en stor politisk roll: om de moderata partierna använder en skicklig taktik, kommer de alltid att vinna på skärpningen av kampen mellan de extrema elementen i samhället ...

Det är allt! ”Faktorns” ”roll” (faktorn har redan hunnit förvandlas från ett parti till en ”opposition”) består i att ”vinna” på kampens skärpning. Om liberalernas deltagande i kampen säger man inte ett ord, men liberalernas vinning är nämnd. En lapsus, som tycks vara dikterad av försynen ...

De ryska socialdemokraterna har aldrig varit blinda för att den politiska friheten, som de framför allt kämpar för, *i främsta rummet* kommer att gagna bourgeoisien. Endast en socialist, som sjunker ner i utopismens eller den reaktionära folklighetsrörelsens värsta fördomar, skulle på denna grundval kunna vara motståndare till kampen mot självhärskardömet. Bourgeoisien kommer att använda friheten till att vila på lagrarna – proletariatet behöver

nödvändigt friheten för att kunna utveckla kampen för socialismen i hela dess vidd. Och socialdemokratin kommer att orubbligt föra frihetskampen, utan hänsyn till vilken ställning de olika skikten av bourgeoisien kommer att inta till denna kamp. I den politiska kampens intresse måste vi understödja varje opposition mot självhärskardömets förtryck, av vilken anledning och inom vilket samhällsskit den än framträder. Därför är vi långt ifrån likgiltiga för vår liberala bourgeoisies opposition i allmänhet och våra semstvomäns i synnerhet. Förmår liberalerna organisera sig i ett illegalt parti – så mycket bättre, vi kommer att hälsa tillväxten av det politiska medvetandet bland de besittande klasserna med glädje, vi kommer att understödja deras krav och bemöda oss om att liberalernas och socialdemokraternas verksamhet ömsesidigt skall komplettera varandra.[8]

Om de inte förmår det, så kommer vi inte heller i detta mera sannolika) fall att lämna liberalerna åt sitt öde, utan vi skall försöka att stärka förbindelserna med enskilda personer, göra dem förtrogna med vår rörelse, understödja dem genom att i arbetarpressen avslöja alla regeringens nedrigheter och de lokala myndigheternas intriger, samt draga dem med till att understödja revolutionärerna. Ett liknande utbyte av ömsesidiga tjänster mellan liberalerna och socialdemokraterna äger rum också nu, det måste bara utvidgas och stärkas. Men samtidigt som vi alltid är redo till ett sådant utbyte av tjänster, kommer vi aldrig och i intet fall att upphöra med den beslutsamma kampen mot de illusioner, varav det finns så många i det politiskt omogna ryska samhället överhuvud och i det ryska liberala samhället i synnerhet. I själva verket kan vi variera Marx' kända uttalande om revolutionen 1848 och säga om den ryska revolutionära rörelsen, att dess framsteg inte ligger i att erövra några positiva resultat, utan i att befria från skadliga illusioner. Vi har frigjort oss från anarkismens och folklighetssocialismens illusioner, från ringaktningen för politiken, från tron på Rysslands självständiga utveckling, från övertygelsen om att folket är redo till revolution och från teorin om att de heroiska intellektuella kommer att erövra makten och om deras tvekamp med självhärskardömet.

Det är på tiden att också våra liberaler frigör sig från den, som man skulle tycka, teoretiskt helt ohållbara och praktiskt ytterst seglivade illusionen, att det ännu är möjligt att parlamentera med det ryska självhärskardömet, att en eller annan semstvo är fröet till en författning och att de uppriktiga författningsanhängarna skulle kunna uppfylla sitt Hannibalslöfte genom en tålmodig legal verksamhet och genom tålmodiga uppmaningar till fienden att underkasta sig.

[8] Författaren av dessa rader hade för fyra år sedan med anledning av partiet ”Folkrättens” [*Narodnoje Pravo*] framträdande tillfälle att påvisa det liberala partiets nytta. Se De ryska socialdemokraternas uppgifter (1897): ... ”Men om i detta parti (”Folkrätten”) finns inte bara maskeradpolitiker utan också verkliga ickesocialistiska politiker, ickesocialistiska demokrater, då kan det göra inte så liten nytta om det försöker närma sig de politiskt oppositionella elementen bland vår bourgeoisi,...”